

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2023/2024

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Jaroslav Emmer
Identifikační číslo studenta: 85094320

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Anglický jazyk
ID studia: 506180

Název práce: English Idioms of Comparison in Corpus Data
Pracoviště práce: Ústav anglického jazyka a didaktiky (21-UAJD)
Jazyk práce: angličtina
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: prof. PhDr. Aleš Klégr
Oponent(i): PhDr. Mgr. Marie Kopřivová, Ph.D.

doc. PhDr. Markéta Malá, Ph.D.

Datum obhajoby: 08.12.2023 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh obhajoby: 10:00 - Předseda komise zahajuje obhajobu disertační práce a vítá přítomné. Následně vyzývá prof. Klégra, školitele kandidáta, aby představil kandidáta. Prof. Klégr uvádí kandidáta, zmíní svůj posudek a popisuje akademický život kandidáta, jeho přednosti a nedostatky. V první části se zaměřuje na konference, kde kandidát prezentoval své práce, a zmiňuje také státnice. Kromě akademických úspěchů hovoří i o osobním životě kandidáta. Upozorňuje na to, že kandidát vyučuje na plný úvazek na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích, je zapojen do vlastních projektů a zabývá se didaktickými otázkami, přestože sám prof. Klégr k didaktice neinklinuje. Pozitivně hodnotí kandidátovu schopnost vyjadřovat se anglicky a předpokládá, že po dokončení studia zůstane kandidát na akademické půdě. Prof. Klégr vyjadřuje spokojenost s průběhem kandidátova studia.

Po této části předseda komise dává slovo kandidátovi, aby prezentoval svou disertační práci. Kandidát má připravené handouty a dotazuje se na časový limit pro svoji prezentaci.

10:05 - Kandidát započíná svoji prezentaci v angličtině, ve které představuje obsah své disertační práce.

10:29 - Po prezentaci následuje hodnocení oponentů. Dr. Kopřivová jako první hodnotí práci kandidáta. Vyzdvihuje její přínos v metodologii a preciznost výsledků. Pozitivně hodnotí také potenciál pro další výzkum. Zmiňuje, že práce se věnuje nesourodým datům, která zejména pro angličtinu jsou značně komplexní. Dr. Kopřivová

oceňuje, že výsledky jsou jasně a přesvědčivě formulovány a že práce má význam pro didaktické účely. Dále chválí kvalitní využití sekundární literatury. Také upozorňuje na

kandidátovu schopnost eliminovat všechny vlivy, včetně regionálních, na výsledky práce a na jeho hluboké znalosti korpusových dat. Jedinou drobnou připomínku má k frazémovým anotacím v českých datech. Celkově hodnotí disertační práci jako komplexní, doporučuje ji k přijetí a vyzdvihuje její potenciál pro publikaci.

10:34 doc. Malá, druhý oponent, vyzdvihuje, že není vlastně co dodat, protože její hodnocení je shodné s hodnocením dr. Kopřivové. Zvláště oceňuje pečlivý popis metodologie, která je velmi komplikovaná, a detailní mapování každého kroku. To považuje za unikátní a neobvyklé. Toto platí i pro interpretaci dat, která je solidně připravená na základě literatury. Sekundární literatura je podle ní nezbytná a kandidát má svůj vlastní přístup k tomu, co je považováno za přirovnání. Tento přístup pak aplikuje na interpretaci svých dat. Celkově považuje práci za inovativní a poznamenává, že by mohly vzniknout alespoň dva publikační výstupy – jeden zaměřený na odbornou veřejnost a druhý z didaktického hlediska, který by byl zajímavý i pro laiky.

10:37 - Předseda komise vyzývá kandidáta k vyjádření k otázkám oponentů z jejich posudků. Kandidát poukazuje na to, že při svém výzkumu nepracoval přímo s českými korpusy a je skeptický k využití českých přirovnání. Zdůrazňuje vliv překladu a vysvětluje, že pro svou práci používal paralelní korpus. Uvádí, že získané výsledky mohou být zahrnuty, ale upozorňuje, že původním jazykem nemusí být vždy čeština.

10:41 - Předseda komise vyzývá k dalším otázkám. Doc. Malá se ptá na intenzifikaci a zmiňuje, že slyšela kandidáta na konferenci, ale nebyla si jistá vymezením intenzifikační funkce přirovnání v angličtině. Kandidát odpovídá, že v jeho nedávném článku v časopise *Linguistica Pragensia* poskytl příklady, jak přirovnání jako "jako prase" nabývají pejorativního významu a stávají se intenzifikacemi. Zdůrazňuje, že taková přirovnání jsou samostatné jednotky, které se mohou kombinovat s různými slovy. Poznamenává, že v korpusových datech nebyly pozorovány žádné postmodifikace, což naznačuje, že se nejedná o strukturu typickou pro gramatiku. Dr. Kopřivová děkuje a konstatuje, že zbylé otázky v posudku jsou mají charakter poznámky a nevyžaduje na ni nutně okamžitou odpověď.

10:47 - Předseda komise navrhuje rozšířit debatu a zapojit i ostatní členy komise. Prof. Hajičová se připojuje k pozitivním hodnocením a zdůrazňuje složitost tématu, které označuje za "velmi kluzké" a plné nejasností. Vyjadřuje obdiv k tomu, že se kandidát rozhodl prozkoumat toto téma takovým způsobem, a připomíná, že formální vymezení této problematiky je téměř nemožné. Prof. Hajičová chválí korpusový výzkum kandidáta a děkuje školiteli za nasměrování kandidáta ke porovnávání svých závěrů s češtinou. Vyjadřuje zájem, aby kandidát pokračoval ve svém výzkumu, i když školitel už možná nebude nadále zapojen. Prof. Hajičová také projevuje zájem o použití metod umělé inteligence a zkoumání termínu "multi-word expressions" v kontextu počítačové lingvistiky. Zajímá se, zda kandidát zkoušel rozšířit značkování korpusu o multi-word expressions a zda má nějaké nápady, jak je identifikovat.

Kandidát upozorňuje, že se věnoval studiu malých n-gramů pomocí dotazovacího jazyka CQL, což umožňuje frazeologickou anotaci. Uvádí, že některé z těchto n-gramů mohou být specializované. Prof. Hajičová reaguje s poznamenáním, že kritéria pro multi-word

expressions budou pravděpodobně odlišná ve srovnání s kritérii pro širší termíny. Toto je důležité zohlednit, protože standardně hledané formy se liší od multi-word expressions.

Dr. Kopřivová přispívá do diskuse a souhlasí s komplexností této problematiky. Kandidát pokračuje a zmiňuje, že jedním z metodologických výzev bylo zabývat se multi-word expressions. Jako příklad uvádí přirovnání složená ze šesti slov a náhodné výskyty, které neberou v úvahu, která slova jsou součástí přirovnání. V n-gramové analýze se takové složené výrazy často nepovažují za jednotnou tokenovou jednotku, což považuje za metodologický nedostatek. Dále upozorňuje na nedostatečnou

transparentnost v metodologii a absenci vhodného dotazovacího jazyka. Jako příklad uvádí adjektivní přirovnání, která v novějších textech nejsou vždy zahrnuta s vazbou "as", což považuje za další závažný metodologický problém. Kandidát na závěr doporučuje, aby byly metodologické problémy lépe vyjasněny a zpřístupněny pro další odbornou konzultaci a diskusi.

10:56 - prof. Klégr znovu přináší do diskuse téma umělé inteligence a jejího využití ve frazeologii. Vyjadřuje zájem o potenciální přínos takového přístupu. Zmiňuje také disertační práci, která vzniká na fakultě pro italštinu, a naznačuje možnost vytvoření anglicko-italsko-českého slovníku přirovnání. Prof. Klégr se dotazuje, jak by mohla vypadat česká část tohoto slovníku a zda by bylo možné vycházet z anglických přirovnání a hledat jejich české ekvivalenty. Kandidát odpovídá, že takový postup by byl možný v rámci komparativního výzkumu a že by bylo možné najít funkční české ekvivalenty, což by podpořilo hlubší porozumění a srovnání frazeologických struktur mezi jazyky.

Prof. Hajičová se ptá, zda na bienále české lingvistiky existuje panel věnovaný frazeologii. Prof. Klégr odpovídá, že by mohl být zorganizován velký panel na toto téma. Předseda komise poté vyzývá k dalším dotazům.

Dr. Kopřivová se zajímá o to, zda kandidát zkoumal také první slovo v přirovnáních a jak často se vyskytuje. Kandidát odpovídá, že toto byla marginální část jeho výzkumu, a ukazuje na tabulku z Britského národního korpusu (BNC), která naznačuje, že první slovo může v některých případech ovlivnit výskyt přirovnání, ale ne vždy. Upozorňuje, že pozice ve větě a kontext mohou hrát roli a že první slovo nemusí nutně vést k vytvoření přirovnání. Idiosynkratické odchylky od normy nejsou tak výrazné a v každém kontextu se nevyskytují.

Dr. Brůhová se ptá na regionální rozdíly v použití přirovnání mezi americkou a britskou angličtinou. Kandidát odpovídá, že tyto rozdíly existují. Příkladem je americké přirovnání "happy as a clam", které nemá britský ekvivalent, nebo např. že Britové často nemluví o sněhu.

Dr. Brůhová se dotazuje na kritéria pro rozlišování mezi doslovnými a figurativními přirovnáními, zejména v kontextu intenzifikace. Kandidát uvádí, že rozlišuje mezi třemi kategoriemi přirovnání: doslovnými, figurativními a nesmyslnými. Zabýval se také případy, kde přirovnání mohla být na první pohled doslovná, ale ve skutečnosti nesla figurativní význam.

Prof. Klégr se ptá na přirovnání "hard as rock" a zda je možné ho brát doslovně. Kandidát upozorňuje na jistý proces, který přirovnává ke „gramatikalizaci“ tohoto výrazu, kde se přenesený význam odchyluje od původního doslovného významu a zdůrazňuje, že ve

frazeologii je běžné, že přenesený význam z konkrétního přirovnání se stává „gramatikalizovaným.“

Prof. Klégr nahrazuje pojem „gramatikalizace“ pojmem "pragmatikalizace". Kandidát však poukazuje na to, že v některých případech není ani metafora vnímána jako metafora a proces mapování významu může být nejasný. Upozorňuje na složitost a často nejednoznačný charakter frazeologických jednotek v jazyce.

11:11 - Dr. Tichý projevuje zájem o ikonicitu v kontextu frazeologie. Kandidát reaguje, že považuje ikonicitu za zajímavý aspekt, ale její význam a aplikace nejsou vždy zcela jasné, zejména ve vztahu k plánovanému slovníku. Poznámává, že méně idiomatičtí výrazy mají nižší lexikografickou hodnotu a nejsou tak nezbytné pro slovník určený pro produkci nebo dekodování jazyka. Zdůrazňuje potřebu vytvoření slovníku, který by ulehčil dekodování a vyhledávání takových přirovnání.

Dále Dr. Tichý upozorňuje na to, že výskyt přirovnání s "as" může záviset na rytmu, pozici ve větě a žánru textu. Uvádí, že počet slabik a rytmus mohou ovlivnit výběr přirovnání v konkrétních situacích.

Diskuse mezi členy komise a kandidátem pokračuje s dalšími dotazy na disertační práci. Kandidát poukazuje na rozdíl mezi mluveným a psaným jazykem a zdůrazňuje, že to hraje roli i v závislosti na určitých typech žánrů textu.

Dr. Tichý rozšiřuje debatu o tématu "pragmatikalizace", které považuje za možný formální proces. Kandidát s tím souhlasí a uvádí, že procesy související s "pragmatikalizací" mohou být někdy potlačeny nebo oslabeny v závislosti na frekvenci a kontextu jejich použití. Předseda komise se zajímá o diachronní přístup v této oblasti a dotazuje se kandidáta, zda v něm objevil něco zajímavého.

Kandidát se snaží představit příklady diachronního vývoje, soustřeďuje se přitom na témata s menší časovou hloubkou, ale zároveň projevuje zájem o vliv diachronní polysemie v adjektivech v těchto kontextech. Dále kandidát zvažuje význam zvukového symbolismu v některých přirovnáních.

Diskuse se poté obrací k diachronním aspektům nonce formací, produktivity a struktury přirovnání. Kandidát přináší příklady, poukazuje na to, že některá přirovnání jsou častější než jiná, ale nevidí v tom žádný jasný vzor.

11:25 - Předseda komise konstatuje, že tato diskuse by mohla poskytnout inspiraci pro mnoho dalších disertačních prací. Poté uzavírá debatu, neboť se členové komise shodují, že byla vyčerpána všechna důležitá témata, a vyzývá kandidáta a zapisovatele, aby na chvíli opustili místnost.

11:29 - Po tajné poradě komise jsou kandidát a zapisovatel vyzváni, aby se vrátili do místnosti a vyslechli rozhodnutí komise. Komise vyjadřuje jednomyslnou podporu kandidátovi pro udělení titulu Ph.D. Všichni členové komise gratulují kandidátovi k jeho výkonu a zdůrazňují důležitost soustředění se na další kroky, zejména na publikaci výsledků.

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.
Členové komise:	prof. PhDr. Eva Hajičová, DrSc.
	prof. PhDr. Aleš Klégr
	PhDr. Gabriela Brůhová, Ph.D.
	Mgr. Ondřej Tichý, Ph.D.